

Om kategorisering og symbolsk magtudøvelse i det sociale arbejde

Myten om de ressourcestærke forældre til børn med neuro-psykiatriske diagnoser

On categorization and symbolic power in social work: The myth of the resourceful parents to children with neuro-psychiatric diagnoses

Social workers often use the term *resourceful* about a certain group of parents to children with neuro-psychiatric diagnoses, e.g. autism spectrum disorder and ADHD. This paper discusses the consequences of this sort of stereotyping/categorization with particular regard to the collaboration between these parents and the social workers as they meet in the social services system, when the parents apply for help for their children. Drawing upon Pierre Bourdieu, it is suggested that the categorization *resourceful* is not only overly simplistic and a myth, but is straight out misleading and complicates the interaction – in fact it represents an act of symbolic power. Based upon a six months long sociological field-work study it is shown, that even though social workers seem to acknowledge the difficult and grueling life-situation of the parents, they are first and foremost perceived as *resourceful* and knowledgeable but hence also as annoying, insufferable, demanding and basically unjustified, even though they have obvious legal rights. Parents and social workers alike described the collaboration as being *conflictual* and a *struggle* and the complex power-relations are discussed in the light of Bourdieu.

Keywords: social work, categorization, conflictual collaboration, neuropsychiatric diagnoses

ANTALLET AF BØRN og unge der får en neuro-psykiatrisk diagnose er stigende i den vestlige verden (Rose 2010; Brinkmann 2010; Langager 2011; Basse Fisker 2013; Sundhedsstyrelsen 2014). I Danmark har denne stigning sat pres på velfærdssystemet, og socialforvaltningernes Børne- og Familieafdelinger har i de seneste år oplevet en støt stigning i denne type børne- og ungesager. Dette betyder, at myndighedssocialrådgiverne¹ skal håndtere langt flere sager, hvor barnets eller den unges vanskeligheder

1 Alle socialrådgivere i undersøgelsen var myndighedssocialrådgivere, dvs. de var ansat i en børn- og ungeforvaltning og praktiserede med myndighedsansvar i henhold til *Lov om social service* (ServiceLOVEN). Betegnelsen *socialrådgiver* anvendes ofte i teksten i stedet for *myndighedssocialrådgiver* for at lette læsningen.

og særlige behov forbindes til en neuro-psykiatrisk diagnose og de hermed implicerede funktionsnedsættelser. I mange af disse sager er der *ikke* tale om psyko-soziale problemstillinger hos hverken barn/unge eller forældre, som f.eks. forældres misbrug, sindslidelser eller fattigdom, eller at barnet/den unge har problemer med kriminalitet, misbrug eller selvskadende adfærd og lignende. De neuro-psykiatriske sager er i højere grad kendetegnet ved, at forældrene af socialrådgiverne eksplicit karakteriseres som *ressourcestærke*. Man må imidlertid spørge til denne karakteristik og hermed til om den er tilstrækkelig nuanceret, i forhold til at sikre, at de pågældende børn/unge får den støtte og hjælp, de har behov for?

Betegnelsen *ressourcestærke* forældre er udtryk for en særlig måde at iagttage og kategorisere på, der overbetoner særlige forhold og som skaber blindhed for andre helt relevante forhold. Denne pointe er afgørende af epistemologisk karakter: Hos Luhmann italesættes den i en systemteoretisk sammenhæng med henvisning til begreber som selektionstvung og kompleksitetsreduktion; i den hermeneutiske tradition italesættes den som det vilkår, at en overbetoning af visse forhold indebærer, at andre forhold underbetones eller udelades. Pointen er udtryk for en erfaring af menneskets endelighed og det forhold, at ingen menneskelig iagttagelse kan rumme det hele på en gang, for at udtrykke det Luhmanniansk. Det betyder, at ordet kategorisering i artiklen særligt anvendes under henvisning til dette forhold, hvilket indebærer, at en kategorisering på den ene side er *inference-rich*, (Sacks 1992) og henviser til en sammenhæng af gensidigt forbundne betydninger og slutninger, og på den anden side skaber blindhed og fravalg og usynliggør dermed andre forhold og det er denne indsigt, der forbindes til Bourdieus tænkning, i henseende til at kategorisering let fører til symbolsk magtudøvelse og symbolsk vold og skaber ulighed, her afgørende ulige adgang til ressourcer i det sociale system. Ordet *myte* anvendes i artiklen for at pege på en sådan konsensusbåren, kollektiv epistemisk falsk forestilling, der er et udtryk for en symbolsk magtudøvelse, hvor en dominerende gruppe – gennem magten til at navngive og kategorisere og give adgang til ressourcer – tilskriver en gruppe mennesker en særlig betydning, der er med til at skjule et støttebehov – hvilket i sidste ende er en retssikkerhedsproblematik. I artiklen lægges der vægt på, hvordan dette fører til konflikt i en samarbejdsrelation og problematiserer beslutninger og afgørelser i forhold til en gruppe udsatte familier.

Denne artikel bidrager til forskningen i betydningen af kategorisering i socialt arbejde og mere specifikt til forskning på børnehandicapområdet og herunder mødet mellem socialrådgivere og forældre til børn med handicap (Bengtsson & Middelboe 2001; PLS Rambøll Management 2001; Dónaldsdóttir 2002; Bengtsson et al. 2003; Wüst et al., 2008 Bengtsson et al. 2011; Deloitte 2011). ”Många av våra kategoritillhörigheter blir tydliga för oss i mötet med myndigheter och institutioner” (Mäkitalo & Hertzberg 2006:1), og det er et velkendt fænomen, at professionelle i det sociale arbejde benytter sig af kategoriseringer, når de italesætter og arbejder med sagerne (Egelund 1997; Carstens 1998; Ebsen & Guldager 2002; Eskelinen & Castwell 2003; Mik-Meyer 2004; Thorsager et al. 2006; Lundemark Andersen 2009; Eskelinen et al., 2010; Moesby-Jensen 2012). Kategoriseringer i socialt arbejde har tidligere været diskuteret i forhold til, eksempelvis, hvordan borgere konstrueres og konstruerer og reproducerer sig selv

(selv-representation) i forhandlingssituationen med socialrådgiveren. Eskelinen et al. (2010:230) anfører: ”Accordingly, social work has been regarded as a categorisation practice, and the interpretation of needs and the categorisation of clients have been characterised as main activities of the postwar welfare state (Fraser, 1990)”. Forskningen har lagt vægt på at vise, hvordan kategoriseringer knytter an til institutionel praksis:

Institutionernas kategorisering får därmed olika konsekvenser för oss, formellt såväl som informellt[...]. Just det förhållande att en person ibland inte kan skaka av sig en kategoritillhörighet, utan är tvungen att bära den i en mängd olika sammanhang, visar med all önskvärd tydlighet på en grundläggande maktasymmetri som ofta gäller vid kategoriserande praktiker. En part har ofta till uppgift att kategorisera, medan andra parter är föremål för kategoriseringen (Mäkitalo & Hertzberg 2006:2).

Det har været diskuteret om kategorier er statiske eller dynamiske, og hvordan de konstitueres i praksis (Hester & Eglin 1997), og hvordan konkurrerende kategorier forhandles (Hall et al. 1997).

I denne artikel lægges der mindre vægt på at se på co-produktionen af kategoriseringen – og dermed på forhandlings-aspektet. I stedet fremhæves en særlig epistemisk problematik ved fænomenet kategorisering, og begrebet sættes efterfølgende ind i en sammenhæng, der fremtræder når et empirisk genstandsfelt betragtes i et magt- og konfliktperspektiv, som det kendes fra Bourdieus tænkning, og kategorisering betragtes følgelig ud fra et magtudøvelsesperspektiv.

Betegnelsen og kategoriseringen *ressourcestærke* forældre synes grundlæggende at blive taget for givet – og at have *doxa*-karakter – og der spørges ikke nærmere til den hos socialrådgiverne og hermed risikerer udtrykket at blive en ensidig konstruktion af en forældregruppe. Eller sagt anderledes, så betyder det, at en særlig forældregruppe betragtes og behandles ud fra en særlig optik og kategorisering, der medbestemmer socialrådgiverens håndtering af praksis, og det er problematisk for disse forældre, hvis kategoriseringen uretmæssigt påvirker afgørelser og beslutninger. Så spørgsmålet er fremdeles, hvad der nøjere karakteriserer konstruktionen de *ressourcestærke* forældre og hvordan samarbejdet mellem myndighedssocialrådgivere i Børne- og Familieafdelingerne og denne forældregruppe overhovedet kan karakteriseres?

Artiklens fokus

I denne artikel problematiseres den uformelle kategorisering *ressourcestærke* forældre, og det undersøges på en indledende måde, hvad denne kategorisering betyder for myndighedssocialrådgiveres samarbejde med disse forældre. Dette sker på baggrund af følgende to spørgsmål, der lader en konflikt komme til syne:

1. Hvordan kan danske myndighedssocialrådgiveres oplevelse af samarbejdet med de *ressourcestærke* forældre karakteriseres?

2. Hvordan oplever de danske *ressourcestærke* forældre kontakten og samarbejdet med myndighedssocialrådgiveren og forvaltningen, og hvilke problemer kan i denne forbindelse identificeres?

Teoretisk udgangspunkt

Den gennemførte undersøgelse belyste et sammensat konflikt- og magtforhold i det empiriske genstandsfelt, hvilket her vil sige: I forholdet og samarbejdet mellem myndighedssocialrådgivere og forældre. Flere forhold gør, at det er produktivt at anskueliggøre dette nøjere gennem en række udvalgte begreber, hentet hos Pierre Bourdieu² og her lægges særlig vægt på muligheden for at problematisere kategorien *ressourcestærk*. Bourdieus forståelse af verden er præget af et magt- og dominansperspektiv og herunder, hvordan menneskers *forskelligartede ressourcer* og positioner i samfundet har indflydelse på den interaktion, der udspiller sig, og hermed reproduceres og struktureres den samfundsmæssige orden, idet uligheden i samfundet ligeledes undergår en regulering. Dette sker på flere måder, men centralt står den tankegang, at individer og grupperinger til stadighed forsøger at påtvinge andre deres syn på tilværelsen, for at kunne tilgodese egne interesser og livsprojekter – der er med andre ord en kamp om retten til at navngive – og i sammenhængen her – om at kategorisere. Centralt i Bourdieus tænkning står begrebet *felt*, som henviser til et socialt rum, hvor aktørerne indgår i sociale relationer med hinanden, relationer, som er bestemt af deres positioner i feltet. Bourdieu anfører, at samfundet er inddelt i en række felter, f.eks. det politiske felt, sportens felt og det sociale arbejdes felt, og inden for disse felter foregår der hele tiden magtkampe aktørerne imellem. Et hvert felt er styret af særlige *regler* – *doxa* – som udgøres af selvfølgeligheder, rationaler og værdier og som afgør hvad der er rigtigt og forkert, passende eller upassende på den givne sociale arena. Feltets *doxa* udgør en viden, der normalt ikke stilles spørgsmålstegn ved (Bourdieu 1997, kap. 4) om end der i feltet selv tillige kan være magtkampe om dette, hvilket muliggør at *doxa* kan udvikles og forandres. En aktørs position i et felt er bestemt af dennes mængde af særlige former for *kapital*, og dermed også af, hvilken anerkendelse og legitimitet, der er knyttet til de enkelte kapitalformer (Bourdieu 1997, kap. 4). Med begrebet *kapital*, henviser Bourdieu til en art *ressource*, der giver adgang til indflydelse (magt og dominans), anerkendelse og materiel rigdom, og kapital kan antage forskellige former. Bourdieu præsenterer fire former for kapital, der her introduceres på en let forenklet måde: Økonomisk kapital henviser til rådighed over penge og andre økonomiske aktiver. Et menneskes *kulturelle kapital* henviser til forhold som dannelsesniveau, uddannelsesniveau og intellektuelle og sproglige kompetencer,

2 Det skal således understreges, at der ikke er tale om, at der gennemføres en komplet og systematisk Bourdieu-undersøgelse, men snarere at der afgørende trækkes på elementer i hans tænkning, som der redegøres for i et omfang, der kun kan betegnes som en antydende skitse.

og siger noget om formåen til at kunne begå sig i de øvre sociale lag, hvilket er centralt for at erhverve sig status og en magtfuld position i samfundet. *Social kapital* er den ressource et menneske besidder i kraft af sine sociale netværk og tilhørsforhold til særlige grupper i øvrigt (Bourdieu 1986). Endelig repræsenterer den *symbolske kapital* forhold, der angår ære, prestige og anerkendelse og henviser endvidere til et menneskes evne til og mulighed for at sætte de tre andre kapitalformer i spil i forskellige sammenhænge. Det er en kapitalform, der i sidste ende er afgørende i forhold til kunne opnå magt og indflydelse (Bourdieu 1997, kap. 4). For Bourdieu er det ikke nok at henvise til et menneskes umiddelbare sociale klasse, men man må ligeledes gøre rede for, hvilke former for kapital dette menneske har formået at akkumulere og forstår at udnytte i sine relationer. Og man må vurdere, om disse kapitalformer enten nyder eller ikke nyder legitimitet i et givent felt. Pointen er her, at et menneske på en og samme tid kan være kapitalstærkt og kapitalsvagt, alt efter hvilke ressourcer, der henvises til og alt efter, hvilket socialt felt man befinder sig i.

Kapitalbegrebet kan udvides til at omfatte flere former end Bourdieu selv opererer med, og kan her anvendes til at problematisere og nuancere anvendelsen af den forenkende kategori *ressourcestærk* i socialt arbejde fordi en overbetoning af særlige træk ved forældrene let betyder, at andre træk underbetones, og dette kan bidrage til en unuanceret vurdering af forældrene, og i værste fald påvirke de socialfaglige vurderinger på en måde, der ikke gavner barnet/den unge og familien. I artiklen gøres et forenkende greb – *kapital* forstås og udlægges som et synonym for *ressource* for umiddelbart at kunne knytte an til kategorierne *ressourcesvag* og *ressourcestærk*. På denne baggrund spørges der mere bredt og nuanceret til, hvilke former for kapital mennesker – og dermed også de såkaldt *ressourcestærke* forældre – er rige på, når det i sagsbehandlingen vurderes, hvilken form for støtte de og deres børn skal gives. I forhold til Bourdieu tilføjes et enkelt nyt kapitalbegreb – emotionel eller følelsesmæssig kapital – det sker i første omgang som en følge af, at behovet for at kunne italesætte et sådant fænomen blev åbenlyst i forbindelse med arbejdet med selve det empiriske genstandsfelt. *Emotionel kapital* anvendes her til at italesætte ressourcer hos borgerne, der har at gøre med deres følelsesliv og følelsesmæssige overskud og anvendes her til at sige noget om resiliens og omsorgsformåen. Emotionel kapital er en omsorgsressource, og begrebet anvendes således i sammenhængen til at sige noget om forældrenes egen relative udsathed, her især i forhold til at kunne udfylde deres forældreevne og tage vare på familien. I et videre perspektiv kan introduktionen af begrebet udlægges som en indirekte ansats til en kritik af Bourdieu, i henseende til at han synes at underbetone betydningen af følelser og omsorg i sin teori om praksis, når anliggendet er at beskrive (re)produktionen af feltrelative dominans- og ulighedsformer. Dette udvikles imidlertid ikke nærmere her, men tilbage står dog det forhold, at netop betoningen af emotionel kapital synes at være særdeles frugtbar i forhold til socialt arbejde med familier, børn og unge i det hele taget, som det i artiklen forsøges gjort gældende. Pointen er dog også, at – alt afhængig af genstandsfelt – så kunne det også give mening at ind-

drage andre kapitalformer. Dvs. antallet af kapitalformer er ikke endeligt og en gang for altid givet – og dette forhold knytter afgørende an til den tidligere gjorte epistemologiske erfaring. Endelig inddrages distinktionen mellem viden som *know how* og *know that* for at kunne forstå og formidle et særligt aspekt af betydningen af kulturel kapital,³ som kom til syne i undersøgelsen af samarbejdsrelationen. Således inddrages et vidensaspekt. Der er ikke tale om et forsøg på en teori-udvikling af Bourdieu, men snarere om et forsøg på reflekteret eklekticisme, der produktivt supplerer hovedperspektivet ved at kombinere det med at andet, men meget stærkt beslægtet perspektiv.

Metoder og datagrundlag

Det empiriske datamateriale er varieret sammensat og inkluderer observationsnoter fra seks måneders deltagerobservation (Kristiansen & Krogstrup 1999; Patton 2002) i en Børne- og Familieafdeling i en stor dansk kommune⁴, samt transskriptioner fra otte individuelle semi-strukturerede interviews (Spradley 1979; Kvale 1997) med myndighedssocialrådgivere, der udelukkende arbejder med ”såkaldte” diagnosesager i denne afdeling. Dertil kommer transskriptioner fra to individuelle semi-strukturerede interviews med specialpædagogiske konsulenter (hjemmevejledere) i afdelingen. Disse interviews varede mellem 1½ og 2 timer. Desuden indgår transskriptionerne fra tre fokusgruppediskussioner (Halkier 2008) med socialrådgivere (handicapkonsulenter) i datamaterialet. Den ene fokusgruppediskussion blev foretaget i den kommune, hvor der ligeledes blev foretaget deltagerobservation og individuelle interviews – og dette med de nævnte socialrådgivere. De to øvrige fokusgruppediskussioner blev foretaget med socialrådgivere (handicapkonsulenter) fra to andre Børne- og Familieafdelinger i mellemstore kommuner. Fokusgruppediskussionerne varede ca. 2 timer og havde 5–8 deltagere. I alt deltog 20 myndighedssocialrådgivere i interviews og fokusgrupe-

3 Bourdieu skelner mellem tre undertyper af kulturel kapital: Kropsliggjort; objektiveret og institutionaliseret kulturel kapital. Man kan sige, at distinktionen mellem *know how* og *know that* anvendes til at sige noget om et af mange momenter, der meningsfuldt kan siges at indgå i den kropsliggjorte kulturelle kapital – men der er fremdeles ikke tale om, at denne undertype systematisk afdækkes i undersøgelsen, endsige om teoriudvikling, men snarere om, at vidensdistinktionen anvendes som en følge af et behov for at italesætte et forhold, der påkaldte sig opmærksomhed i selve det empiriske genstandsfelt. På den anden side kunne der henvises til Bourdieus forståelse – i *Le sens pratique* – for forskellen mellem kropsliggjort viden/praktisk sans og forskningsmæssig viden, der trækker på en forståelse af det aristoteliske *phronēsis* og Martin Heideggers fænomenologiske interpretationer af Aristoteles, der i de tidlige 1920'ere fører til distinktionen mellem det ”hermeneutiske’ som” og det ”apofantiske’ som”, der igen også udgør det oprindelige grundlag for distinktionen mellem viden som *know how* og *know that* (Moesby-Jensen 2010), men det fører alt for vidt i denne sammenhæng at udfolde disse udredninger.

4 En Børne- og Familieafdeling i Danmark er en del af en kommunes socialforvaltning eller skoleforvaltning. De ansatte er primært socialrådgivere, og deres opgaver er at hjælpe børn og unge mellem 0 og 18 år i udsatte positioner. Børnene/de unge kan være udsatte på grund af sociale problemer og/eller på grund af fysiske eller psykiske handicaps.

diskussioner. Der blev foretaget individuelle semi-strukturerede interviews med 9 forældre til børn/unge med en neuro-psykiatrisk diagnose – primært autisme.⁵ Alle interviewede forældre havde et barn/en ung med en sag i en børnefamilieafdeling i en socialforvaltning,⁶ og børnene var hjemmeboende og i alderen 3–16 år. Endvidere havde alle forældrene en videregående uddannelse, og de fleste var i arbejde – de tilhørte alle den kategori, som socialrådgiverne betegnede som *ressourcestærke*.⁷

Det empiriske datamateriale er analyseret ved hjælp af en kvalitativ meningsanalyse, med vægt på meningskondensering af informanternes udsagn herunder identificering af naturlige betydningsenheder, der efterfølgende er blevet fortolket (Kvale 1997). Dette er gjort på baggrund af systematiske og gentagne gennemlæsninger af de transskriberede interviews, fokusgruppediskussioner såvel som observationsnoterne for at skabe et helhedsindtryk af informanternes udsagn. Efterfølgende er dominerende tendenser, tematikker og mønstre identificeret, og disse er følgelig blevet fortolket for at kunne besvare tidligere nævnte forskningsspørgsmål. Meningskondenseringen og fortolkningen af de naturlige betydningsenheder resulterede blandt andet i 5 dominerende tematikker. Analysen er derfor tematisk struktureret gennem følgende fem underoverskrifter:

1. Kategoriseringer i socialt arbejde – et vilkår
2. Socialrådgivernes italesættelse af de *ressourcestærke* forældre
3. Forældrenes vidensniveau
4. Periodevis sorg- og kriseramte forældre
5. En kamp om at få ret eller hjælp?

Den første underoverskrift angiver denne artikels gennemgående hovedfokus. Således diskuteres det, hvordan socialrådgivernes kategorisering af forældrene som *ressourcestærke* har en afgørende betydning for, hvordan både socialrådgiverne og forældrene agerer i deres indbyrdes relation, ved at forme deres respektive oplevelser af samarbejdet. Især iagttagelsesoptikken *ressourcestærke* viste sig at have et betydeligt konfliktpotentiale. I forhold til at belyse problemstillingen og tydeliggøre de nævnte tematikker blev det derfor valgt, især at trække på nogle af Bourdieus begreber, som relaterer sig til et magt- og konfliktperspektiv.

Kategorisering i socialt arbejde – et vilkår

De danske socialrådgivere i denne undersøgelse benyttede sig ofte af kategoriseringer i deres omtale af forældrene og italesatte dem som f.eks. *ressourcestærke*, *ressourcesvage*, *som havende en rem af huden*, *asperger-far*, *ADHD-mor*, *autismeforældrene* (og om de

5 Datamaterialet er indsamlet af den ene af artiklens forfattere (C.K. Moesby-Jensen).

6 Alle interviewede var kvinder, men vurderingen har været at de har repræsenteret begge forældre, og at der ikke har været en væsentlig kønsdimension, sat i relation til den behandlede problematik.

7 Alle udsagn fra forældre såvel som fra socialrådgivere er anonymiserede. Projektet er endvidere etisk godkendt af det danske datatilsyn.

pågældende børn – *autismebørnene*). Et eksempel på en sådan italesættelse kunne iagttages under en fokusgruppediskussion, hvor en af socialrådgiverne – med en vis bevidsthed om problemet – fortalte, at det var nærliggende at komme til at vurdere forældrene i forhold til de umiddelbare kulturelle markører som f.eks. misbrug og uddannelsesniveau og endvidere, at disse markører kunne medføre en særlig måde at betragte forældrene på. Hun sagde:

Man kunne let komme til at tænke, at hvis man havde en mor, der var alkoholiker, og havde en autist-søn, og en mor der var højtuddannet og også havde en autist-søn, jamen så var det den højtuddannede, der var mest ressourcestærk (Kommune 3).

Udsagnet illustrerer, hvordan flere markører kan være i spil men også, hvordan disse markører let fører til (en forenklet) kategorisering.⁸ Her bliver markøren *højtuddannet* forbundet med det at være *ressourcestærk* af socialrådgiveren – idet en enkelt markør giver anledning til den udlægning, at der er tale om en (generelt) ressourcestærk person. Undersøgelsen viste, som det var forventeligt, hvordan brugen af markører og kategoriseringer af forældrene var udbredt og prægede italesættelsen i det sociale arbejde. Undersøgelsen viste også, hvordan disse kategoriseringer var afgørende for, hvilke forventninger socialrådgiverne havde til disse forældre i forhold til samarbejde og deres forældreevne (se også Kojan 2010).

Kategoriseringerne viste sig ikke blot uformelt, men også formelt, og anvendes i vid udstrækning til at lede og organisere arbejdet. Kategoriseringerne sker altså også på et organisatorisk-institutionelt niveau idet arbejdet med udsatte børn er organiseret i forhold til de professionelle problemopfattelse. Således er langt de fleste Børne- og Familieafdelinger i Danmark opdelt på den måde, at nogle socialrådgivere arbejder med de såkaldte psyko-sociale sager, hvor hovedproblematikkerne er forbundet til sociale problemer, mens andre arbejder med de sager, hvor handicapet/den neuro-psykiatriske diagnose er den primære problematik. Dermed er der tale om en arbejdsdeling, som er baseret på en kategorisering af borgerne på baggrund af særlige markører, f.eks. autisme, ADHD, kriminalitet og omsorgssvigt. Denne organisering af arbejdet – og dermed kategoriseringen – er ofte understøttet af lovgivningen (jævnfør Lov om social service, afsnit 4) f.eks. i forhold til, hvilke kriterier, der skal være opfyldt af børnene/familierne for at kunne søge om handicapkompenserende støtte i henhold til §§ 41 og 42 i Lov om social service, om merudgifter og tabt arbejdsfortjeneste. Det sociale arbejde er på den måde styret af både formelle og uformelle kategoriseringer, og disse kan forstås som udtryk for den *doxa* (Bourdieu 1997, kap. 4), der gør sig gældende i forvaltningerne, og som præger det sociale arbejdes *felt* (Bourdieu 1997, kap. 4) og som hermed er styrende for den måde socialrådgiverne praktiserer på. Kategoriseringerne hjælper socialrådgiverne til at planlægge og strukturere deres håndtering af sagerne, f.eks. i måden at håndtere kontakten og kommunikationen med forældrene på.

⁸ Misbruger/ikke-misbruger; højt/lavt uddannelsesniveau; ressourcestærk/ressourcesvag osv.

Socialrådgivernes italesættelse af de ressourcestærke forældre

Som allerede nævnt var nogle af de markører, som socialrådgiverne benyttede i deres kategorisering af forældre som *ressourcestærke*, at de var (vel)uddannede, oplyste og vidende, f.eks. om deres rettigheder. En anden markør var, at forældrene var på arbejdsmarkedet og ikke var økonomisk trængte. En socialrådgiver sagde: ”De har gode jobs med gode indtægter” (Kommune 1). Endvidere blev *ressourcestærke* forældre beskrevet af socialrådgiverne som værende uden (kendte) sociale problemer, og som handlekraftige med hensyn til eksempelvis at undersøge diverse forhold selv (lovgivning mv.). Endvidere blev de betragtet som meget kompetente til at kommunikere skriftligt såvel som mundtligt. Disse markører er udtryk for, at forældrene blev forbundet med høj økonomisk og kulturel kapital, og i nogen grad social kapital, da deres integration på arbejdsmarkedet blev antaget at medføre, at de så også havde sociale netværk og forbindelser – i sig selv en vilkårlig antagelse.⁹ Enheden af disse markører i deres sammenhæng indicerer kategoriens (tillagte) *inference-richness* – men lader således også netop fraværende dimensioner komme til syne.

Undersøgelsen viste desuden, at flertallet af socialrådgiverne beskrev de *ressourcestærke* forældre på den samme måde i forhold til, hvordan de oplevede forældrenes krav og måde at være i kontakt og samarbejde med forvaltningen på. F.eks. fortalte en socialrådgiver:

Hurtig sagsbehandling, det synes jeg mange af de ressourcestærke forventer. De forventer, at systemet fungerer. Der skal eddermame være notat, alt skal skrives ind, altså, det gør de en opmærksom på, at det er de klar over, at det skal man gøre. De kender simpelthen deres rettigheder (Kommune 3).

Det var således karakteristisk i undersøgelsen, at socialrådgiverne oplevede de *ressourcestærke* forældre som meget kravs- og rettighedsfokuserede, herunder som indsigtfulde i forhold til hvilke krav de kunne stille, og hvilke rettigheder de kunne forvente opfyldt. En anden socialrådgiver sagde:

De ressourcestærke forældre, de kender deres rettigheder, de ved, hvordan systemet fungerer, deres argumentation er helt anderledes, så når de kommer med nogle ting, så vejer det tungt, og man skal bruge ret meget tid på at være velforberedt. Hvis man for eksempel tænker noget andet, så skal man have en argumentation meget klar, også i forhold til, hvordan systemet virker, fordi det har de fuldstændig kendskab til, hvad der er af muligheder, eller hvordan man skal gøre det i sådan en situation. Det er udfordrende i sig selv, og man skal være ret skarp, med skriftlighed og med gode afgørelser og der opper man sig lidt rent juridisk og i forhold til systemkendskab, hele vejen rundt, med de forældre (Kommune 3).

⁹ Socialrådgivernes forståelse af betegnelsen *de ressourcestærke forældre* omfatter i undersøgelsen mennesker med korte, mellemlange og lange videregående uddannelser, således i vid udstrækning almindelige lønmodtagere som eksempelvis sygelejsker, social- og sundhedsassistenter, bankuddannede, revisorer, mv.

Det virkede således også som om, at socialrådgiverne opfattede de *ressourcestærke* forældre som særlige eksponenter for den almindelige kravsinflation i samfundet. Flere af socialrådgiverne understregede, at det var vigtigt at indfri forventningerne om en god skriftlighed, og de krav der var til præcise og velargumenterede pointer, hvis samarbejdet med de *ressourcestærke* forældre skulle være godt. Endvidere var det gennemgående, at socialrådgiverne oplevede det som særdeles fordringsfuldt og ind i mellem belastende at sagsbehandle sager, hvor forældrene var *ressourcestærke*, og at de var meget optaget af at levere en juridisk korrekt sagsbehandling – ”at oppe sig” –, ikke mindst fordi denne gruppe forældre krævede dette.¹⁰ Der var således en udbredt opfattelse af, at der var tale om en gruppe velinformerede forældre, som var mere krævende og som kunne spille en anden og mere aktiv rolle end de forældre, som socialrådgiverne samarbejdede med i de psykosociale sager. En af socialrådgiverne understregede netop det særligt udfordrende ved dette samarbejde, og dette gjorde hun ved at sammenligne med de såkaldte *ressourcesvage* forældre. Hun sagde:

De er faktisk ressourcestærke på en måde, som stiller nogle krav til mig. Det udfordrer mig, og det er jo super fedt, det kan jeg faktisk meget godt lide, det stiller krav til, at jeg følger med i lovgivningsudvikling, og at jeg er benhård, og at jeg er skarp i mine skriftlige formuleringer. Vi sidder med de højtuddannede her, hvor mange i den anden gruppe [forældre til børn uden handicap og med sociale problemer] måske var uden uddannelse, og hvor sproget skulle være helt almindeligt talesprog for, at de kunne forstå (Kommune 1).

Således var det udbredt, at de ”krævende”, *ressourcestærke* forældre blev italesat gennem sammenligning med de såkaldte *ressourcesvage* forældre. Hermed fjernes fokus let fra, hvilke former for kapital eller ressourcer en *ressourcestærk* familie, der søger hjælp, eventuelt *ikke* måtte have og dermed bliver det vanskeligere at få øje på et reelt støttebehov.

Samarbejdet med de *ressourcestærke* forældre blev af socialrådgiverne opfattet som både ”fagligt udfordrende” og ”spændende”, men også som ”pisse irriterende” og ”skide hårdt” (Kommune 1 og 2). Der var således en ambivalens at spore med hensyn til samarbejdet, og denne ambivalens kan blandt andet forklares som værende et udtryk for, hvordan socialrådgiveren skulle håndtere det følelsesarbejde som samarbejdet krævede: ”Følelsesarbejde er det arbejde, der beskæftiger sig med andre folks følelser, [og] et centralt element i dette er regulering af følelser” (James 1989:15).¹¹ Således krævede et godt samarbejde ind imellem af socialrådgiverne, at de måtte skjule og undertrykke deres følelser overfor forældrene, f.eks. når de syntes, at de var ”pisse irriterende”. Det forhold at socialrådgiverne ind imellem var tvunget til at skjule deres følelser kunne være mentalt belastende, og medfører i yderste konsekvens følelsesmæssig udmattelse og en oplevelse af udbrændthed. Når der på den an-

10 Dette er i øvrigt i overensstemmelse med Bengtsson et al. (2011), som i deres studie, af danske sagsbehandlere anfører, ”at det for dem både er mere normalt og nemmere at have at gøre med en gruppe borgere, der er uinformerede, passive og resourcesvage!” (Bengtsson et al. 2011:53).

11 Citatet er oversat af forfatterne.

den side var tale om et samarbejde med forældrene, hvor socialrådgiverne oplevede det som fagligt udfordrende på en positiv måde, så bidrager dette typisk til yderligere jobtilfredshed og arbejdsglæde. Følelsesarbejde kan altså både have positive og negative konsekvenser for socialrådgivernes velbefindende på arbejdspladsen (Warton 1993; Hülsheger & Schewe 2011). Dette forhold kan bidrage til at forklare socialrådgivernes ambivalente forhold til samarbejdet og er naturligvis en udfordring i forhold til at kunne levere en professionel sagsbehandling, og på en måde, der ikke overbelaster socialrådgiveren.

Endvidere var samarbejdet til tider præget af, at forældrene stillede – i grunden helt berettigede – krav til f.eks. en rettidig sagsbehandling, hvilket kunne være vanskeligt for socialrådgiverne at efterkomme på grund af det store antal sager, de skulle sagsbehandle, samt de administrative, og lovgivningsmæssige arbejdsvilkår de var underlagt.¹² Her skal socialrådgiverne håndtere et krydspres mellem familiens berettigede forventninger, lovgivning og arbejdsvilkår, der blandt andet er præget af en vis bureaukratisk inert. F.eks. sætter lovgivningen nogle tidsmæssige retningslinjer og stiller nogle krav til dokumentation, som det kan være vanskeligt for socialrådgiveren at overholde i praksis, som eksempelvis tidsfristen på 4 måneder for udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse (§ 50 i Lov om social service). Dertil kommer, at forvaltningerne har deres egne retningslinjer, produktionskrav og logikker, der ligeledes er bestemmende og begrænsende for, hvordan socialrådgiveren kan praktisere, f.eks. i forhold til brugen af de socialfaglige systematikker og forståelsesrammer som Integrated Childrens System og Signs of Safety (Moesby-Jensen & Nielsen 2013). En mor fortalte, at hun havde oplevet, at det ikke var lykkedes for hendes søns socialrådgiver at overholde den lovgivningsmæssige tidsramme for udførelsen af § 50-undersøgelsen. Undersøgelsen var blevet udskudt to gange, hvilket var til stor gene for familien. Det betød, at det trak ud med at kunne få behandlet deres ansøgning om tabt arbejdsfortjeneste:

Men vi kan også godt se, at der er mange situationer, hvor hun [socialrådgiveren] er afhængig af andre instanser, og det er pisse-frustrerende. Altså, hvor hun ikke kan komme videre, fordi der mangler et eller andet skriv fra PPR.¹³ Eller da Børne- og ungdomspsykiatrisk afdeling glemte at afslutte Simons sag, så man ikke har kunnet komme videre, fordi der har manglet de bilag, der skulle til. Men fordi PPR ligesom ikke sender nogen papirer videre til Kamilla [socialrådgiveren], så kan hun heller ikke give os tabt arbejdsfortjeneste, så vi har faktisk stået sådan lidt og været på røven, ikke? Vores fleksible eller skiftende arbejdstider har jo været til vores fordel, fordi vi så har kunnet dele os. Jeg har måske først mødt klokken tolv, og så har jeg taget fri i fire timer og så er Torsten [faderen] kommet hurtigt hjem? Så vi har måttet sno os på den måde (Birgitte, mor til dreng med autisme).

12 En undersøgelse af Dansk socialrådgiverforening peger på, at socialrådgivere på børnehandicapområdet i gennemsnit har 47 sager ad gangen. (Undersøgelse af sagstal på børnehandicapområdet blandt socialrådgivere og socialrådgiverledere, december 2014). Dansk Socialrådgiverforenings vejledende sagsantal på børnehandicapområdet i kommunerne er cirka 35–45 syge eller handicappede børn pr. socialrådgiver (Paulsen 2015).

13 PPR er kommunale pædagogiske og psykologiske rådgivningsenheder. Lovgrundlag er Folkeskoleloven, og deres rådgivning er målrettet børn og unge i deres pædagogiske kontekster.

På trods af, at Birgitte havde en vis forståelse for, at socialrådgiverens arbejde var betinget af forhold, hun ikke kunne kontrollere, da hun f.eks. var afhængig af informationer fra samarbejdspartnere, så gav det alligevel anledning til frustration og gene for forældrene såvel som for barnet. Hun fortalte endvidere, at hendes søn Simon ikke længere havde tillid til de informationer socialrådgiveren gav, fordi sagsbehandlingen havde været præget af lange ventetider og udsættelser, der blev opfattet som brudte løfter (se også Moesby-Jensen & Moesby-Jensen 2017).

Det ovenfor beskrevne krydspres, som socialrådgiveren må agere i, bliver let problematisk, da eksempelvis rettidig sagsbehandling må anses som en selvfølgelighed i et felt, der på mange måder er så stærkt juridisk reguleret. Pointen er naturligvis, at det let risikerer at blive forældrenes og børnenes problem, hvis eksempelvis tidsfrister ikke overholdes. I denne sammenhæng er det endvidere vigtigt at skelne mellem berettigede, legitime og legale krav på den ene side, og uberettigede, illegitime eller måske ikke-legale krav på den anden. Samtidig må man også fremhæve og tage højde for, at der i samarbejdsituationen kan være mere eller mindre god "kemi" mellem mennesker, der måske oplever, at den anden har en irriterende og besværlig facon. Men man må også spørge, om det er rimeligt, at velinformerede, retssikkerhedsudfordrede forældre, der stiller krav som er berettigede og påkalder sig rettigheder, som de vitterlig har ifølge lovgivningen, risikerer at blive betragtet som besværlige at samarbejde med på grund af socialrådgiverens vanskelige arbejdsvilkår? Undersøgelsen viste, at det var et reelt problem, og der var flere forældredtalelser, som pegede på, at forældrene var meget opmærksomme på, hvilket indtryk de gjorde på socialrådgiveren, idet mange var bevidste om, at de ikke ville virke besværlige. F.eks. sagde en mor:

Jeg kunne sagtens søge om økonomisk støtte til guderne skal vide hvad. Det gør jeg ikke, hvis jeg har behov for det, ja, så gør jeg det. Men, der er mange ting, jeg ikke søger om. Men det er mere sådan i forhold til det her med, at nu begynder jeg at blive lidt besværlig, tror jeg lidt, de synes, fordi jeg stiller nogle krav om noget, så bliver jeg på en måde, ja, besværlig. Og det er jo skidt for kommunikationen, hvis det bliver sådan at 'åh, nu hende igen'. Jeg gider ikke være stemplet som en, der vil have og have, fordi det er bestemt ikke sådan, jeg opfatter mig selv. Jeg syntes jo ikke, man skal udnytte systemet. Man skal gøre brug af det, hvis man har behov for det, ikke? Man skal ikke søge, bare fordi det er en mulighed (Susan, mor til dreng med autisme).

Citatet illustrerer en tendens i undersøgelsen, at nogle forældre oplevede det som et problem i sagsbehandlingen, at de var blevet opfattet som besværlige, hvis de stillede for mange krav og søgte om støtte til noget, som de klart oplevede, at de var berettigede til at søge om. De oplevede således, at de i socialrådgivernes øjne netop reproducerede sig selv som *ressourcerstærke*. Undersøgelsen viste, at nogle af de *ressourcerstærke* forældre kunne betragtes som udsatte i forhold til, at de risikerede, eller rent faktisk i undersøgelsen oplevede, at blive "ofre" for kategoriseringen og de vanskelige og krævende arbejdsvilkår som socialrådgiverne på forvaltningerne arbejder under. Disse vanskelige

arbejdsforhold øger tilmed behovet for forenklerende og ensidige kategorier, men det kan altså give socialrådgiveren en tempofordel i sagsbehandlingen. Socialrådgivernes kategorisering af en gruppe forældre som *ressourcestarke* synes dermed let at kunne føre til en underbetoning af forældregruppens retskrav, et forhold der forstærkes af, at de opleves som besværlige og fordringsfulde – fordi de presser socialrådgiverne på deres praksis – ved at insistere på en sagsbehandling, der er i overensstemmelse med de muligheder og krav Lov om social service foreskriver. Dette betyder i sidste ende, at sagsbehandlingen er i fare for at blive uhensigtsmæssigt unuanceret, med risiko for det implicerede barns trivsel til følge.

Forældrenes vidensniveau

Socialrådgivernes oplevelse af forældrene som meget vidende og oplyste, var en central tematik i undersøgelsen, og et forhold, der var med til at strukturere samarbejdet. I dette afsnit diskuteres betydningen af denne oplevelse af forældrene. En socialrådgiver fortalte, hvordan hun oplevede forældrenes vidensniveau, og hvordan det påvirkede samarbejdet:

De [forældrene] kan bare alt det gylle der på nettet, og er rigtig gode til at indhente viden, og fra starten have et højere vidensniveau end os andre måske. Og for nogle af dem gælder, at de også møder herop i forvaltningen, og også bærer den forestilling om sig selv, og det er ikke altid det holder i forhold til, hvad der foregår her, og de vurderinger vi skal træffe, og det kan være meget provokerende, hvis der hele tiden bliver talt til en fra et andet niveau. Altså, lige nu sidder jeg lige og tænker, på nogen forældre jeg har, som der ikke alene er akademisk uddannede på meget højt niveau, men altså også har succes på alle områder, de er overbevist om, at de har ret. Når jeg så giver det, jeg vil kalde oplysninger, så forklarer de mig, hvorfor jeg ikke helt har forstået lovgivningen, og hvorfor det er, at det som de har fremsendt, skal forstås fra deres perspektiv, og at den måde de forstår det på, er den rigtige (Kommune 1).

Udsagnet illustrerer en generel tendens i undersøgelsen, hvor socialrådgiverne i den grad følte sig udfordrede af forældrene, f.eks. i forhold til viden. Forældrenes (stærke) *kulturelle kapital* betød, at socialrådgiverne blandt andet blev udfordret på deres juridiske viden og deres viden om diagnoserne. Og det var tydeligt, at der var en magtkamp både i forhold til problemforståelse og løsningsmuligheder, men også med hensyn til aktørernes respektive positioner i *feltet*. Denne magtkamp havde selvsagt en indflydelse på samarbejdet. Forældrenes insistensen på at bringe deres viden i spil i samarbejdet med socialrådgiveren kan ses som et udtryk for, at de udfordrede den magtbalance, der sædvanligvis er gældende i relationen, og den rolle, som i udgangspunktet er givet dem. Traditionelt er socialrådgiveren den *dominerende*, og den der sætter dagsordenen og træffer beslutninger, og borgeren er den *dominerede*, der kan forsøge at fremføre gode grunde, men som i sidste ende ikke har beslutningsmagt (Järvinen & Mik-Meyer

2003). Disse forældre udfordrede disse roller ved at være meget opsøgende i forhold til viden og i forhold til at sætte klare krav om, hvad de ønskede, og så gå målrettet efter dette, så socialrådgiverens beslutningsautoritet blev afprøvet og måske endda betvivlet. I den klassiske autoritetsrelation *anerkendes* socialrådgiverens autoritet – ideelt set – på baggrund forældrenes *erkendelse* af, at socialrådgiverne *ved* bedre, og det er netop dette grundforhold, der udfordres, når forældrene mener at vide bedre og hermed sår tvivl om socialrådgivernes autoritet. Hermed rykkes der ved magtbalancen og positionerne i feltet, idet socialrådgiverne udfordres på deres kulturelle kapital, når det kommer til problemdefinition, problemløsning, lovgivning og muligheder, og hermed antager situationen let konfliktkarakter. Der er i undersøgelsen adskillige eksempler på, hvordan både forældre og socialrådgivere eksplicit italesatte samarbejdsrelationen som en *kamp*, og dette behandles i afsnittet: *En kamp om at få ret eller hjælp?*

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at socialrådgiverne oplevede forældrene som meget vidende, både med hensyn til det sociale system og diagnosen, da flere af forældrene i undersøgelsen netop fremhævede, at de *ikke* oplevede, at have en tilstrækkelig viden om systemet, f.eks. i forhold til sagsprocessen, og hvilke støttetilbud kommunen kunne tilbyde. De efterlyste endvidere viden om, hvordan udfordringerne med at have et handicappet barn kunne håndteres. En mor sagde:

Der er et hul i forhold til at få noget synlighed over, hvad der er af tilbud til børnene? Og hvad der er af tilbud til forældrene i forhold til at skabe så god en hverdag for barnet som muligt, ikke? (Nanna, mor til dreng med autisme).

Så på trods af forældrenes tilsyneladende stærke kulturelle kapital og deres evne og villighed til at undersøge forskellige forhold, så følte de sig ikke klædt godt nok på til at navigere i systemet og efterlyste endvidere sparring eller viden til bedre at kunne håndtere de forskellige problemstillinger, der viser sig med hensyn til barnets adfærd og udvikling. Undersøgelsen viste således en diskrepans mellem hvordan, socialrådgiverne oplevede forældrenes viden og forældrenes egen oplevelse af deres egen viden, og det at kunne navigere i systemet. Dette viser, at der trods alt er forskelle mellem socialrådgivernes og forældrenes kulturelle kapital for eksempel i forhold til indsigt i hele det bureaukratisk-administrative system, den gældende lovgivning og om de muligheder, der stilles til rådighed.

Denne forskel kan i vid udstrækning forstås og illustreres ved hjælp af begreberne *know that* og *know how* (Brown & Duguid 2000, kap. 5). Viden som *know that* henviser til viden om, *at* noget forholder sig på en særlig måde, dvs. propositionel viden om fakta, mens *know how* viden er viden om *hvordan* noget *gøres* eller *opnås*. Et klassisk eksempel er, at fordi jeg ved, *at* man ved at bruge pedalerne på en cykel, kan få den til at køre fremad (*know that*), så er det ikke det samme, som rent faktisk at kunne køre på cyklen (*know how*). Oversat til forældre-socialrådgiver situationen, så er den type viden, som forældrene ofte har om systemet og om deres barns diagnose ofte en *know that* viden, altså viden om en række ”kendsgeninger” man kan læse sig til, mens de efterspørger *know how* viden, altså viden om, hvordan systemet fungerer i praksis, hvordan love og regler udlægges,

hvilke praktiske muligheder der er, hvordan vanskelige situationer i forhold til barnet, omgivelser og hverdagen håndteres, hvordan de kan handle relevant i forhold til systemet og så videre.¹⁴ Det vil sige forældrene efterspørger afgørende den *praktiske* viden om, hvad de skal og kan *gøre*, og de hertil tilknyttede muligheder. Her skal det understreges, at forældrene, om end de ofte var særdeles pressede i deres livssituation, generelt oplevede sig selv som kompetente i forhold til at håndtere deres barns vanskeligheder, men at dette jo ikke betød, at de ikke havde behov for kontinuerlig støtte til at varetage forældreopgaven, i form af eksempelvis aflastning og fysiske hjælpemidler. Socialrådgiverne har derimod både *know that* viden og *know how* viden om den daglige praksis og interaktion på forvaltningen og med hensyn til de tilknyttede foranstaltningsmuligheder. De har altså helt afgørende en *know how* viden, som her skal forstås som en praktisk viden (Brown & Duguid 2000, kap. 5), som blandt andet inddrager den tavse og ikke umiddelbart ekspliciterbare viden (Polanyi 1966:4), der kan bidrage til at skabe forandring og udvikling i familierne. Endvidere er det en væsentlig pointe, at den ”teoretiske” kendsgernings-viden, som forældrene grundet deres kulturelle kapital har, ikke umiddelbart lader sig omsætte til en praktisk viden, der kan benyttes, enten i samarbejdet med forvaltningen eller til at håndtere samspillet og vanskelighederne med deres barn. Dette hænger sammen med forskellene i de to vidensformer, idet *know how* viden i høj grad er forbundet til *learning by doing*, hvilket kræver at forældrene også har redskaberne og praksiserfaringerne til rent faktisk at *gøre* som foreskrevet. Således har forældrene i høj grad brug for den *know how* viden, og hermed den *kapital*, som socialrådgiverne besidder. Med hensyn til forældrenes kapital og betydningen af denne sagde en af socialrådgiverne:

Det er jo interessant, for man kunne let komme til at tænke, at vores [arbejds] gruppe har mange af de ressourcestærke forældre i forhold til den psykosociale gruppe, fordi de er veluddannede, velformulerede og skarpe på en anden måde, de er skarpe på lovgivningen. De kender ansvarligheder og så videre. Men når man så får gravet i det, så er det ikke sikkert, de er mere ressourcestærke end andre, det kan de være, men de kan også have svært ved mange andre ting, selvom de er veluddannede, og have rigtig svært ved at opdrage deres børn, rigtig svært ved at knytte relationer og så videre. Så det skal man i hvert fald have med, når man tænker på, hvad det egentlig er at være ressourcestærk, det kan man være på mange forskellige måder (Kommune 3).

Dette udsagn er imidlertid ikke repræsentativt for datamaterialet, og kun få ekspliciterede en sådan indsigt, men udsagnet underbygger argumentet om, at socialrådgiverne skal være varsomme med, hvilke kompetencer og ressourcer de tilskriver disse forældre, blot i kraft af deres økonomiske og kulturelle kapital. En evne til at opbygge (know

14 Relateret til Bourdieu, så synes der at være et vist overlap med hans forståelse af *praktisk sans* (kropslig viden) som en – med et lån fra Heidegger – væren-i-verden viden – og forbindelsen er, som tidligere udhævet, heller ikke tilfældig. Når distinktionen *know how* og *know that* anvendes som supplement til Bourdieu her, så er det fordi den er analytisk enkel.

that) viden om feltet og anføre gode argumenter i en række sammenhænge, ophæver ikke forældrenes behov for hjælp, og er således heller ikke udtryk for, at deres fulde vidensbehov er dækket. Dermed viste undersøgelsen af forældrenes oplevelse af kontakten med forvaltningen, at de i høj grad havde behov for netop den *know how* viden, som socialrådgiverne besidder eller kan guide dem hen til, f.eks. med hensyn til mulige virksomme støttemuligheder som eksempelvis aflastning, kontaktpersoner, psyko-edukationskurser, hjemmevejledning m.m.

Socialrådgiverne kan siges at have en *know how* viden, der knytter sig til deres socialfaglige praksiserfaring og herunder et *indefra* erfaringsbaseret kendskab til systemet. Denne "viden-hvordan" besidder forældrene ikke på grund af deres *borger/klientrolle*, og dette positionerer forældrene som perifere og udsatte i forhold til magten i det sociale felt, idet myten om *ressourcestyrke* er med til at intensivere denne udsathed-problematik. Således besidder myndighedssocialrådgiverne, på grund af deres rolle som beslutningsansvarlige myndighedspersoner med både *know how* og *know that* viden om feltet, den symbolske magt i forhold til problemdefinering, problemløsningsmuligheder og retten til at kategorisere. Dermed er socialrådgiverne den dominerende part i relationen med forældrene og dette uafhængigt af, hvor meget kulturel eller økonomisk kapital forældrene måtte have. Og det er netop også dette forhold, der gør socialrådgiverne til *relevante* og *nødvendige* ressourcer for forældrene, idet dominansen indebærer at de rent faktisk har *mulighed* for at hjælpe på forskellig vis.

De periodevis sorg- og kriseramte forældre

Den fjerde tematik og endnu et vigtigt element i forhold til de *ressourcestærke* forældres udsathed er, at de ofte bevæger sig ind og ud af sorg og krisesituationer på grund af de mange vanskeligheder og udfordringer, der er en realitet for familier, der har et barn med en neuro-psykiatrisk diagnose. Disse sorg- og krisesituationer er uafhængige af forældrenes klassiske kapitalformer og viden, og det udfordrer også kategoriseringen af forældrene som *ressourcestærke*.

Flere af socialrådgiverne italesatte forældrene som værende i sorg og eller krise, hvilket var i tråd med forældrenes fortællinger om, at de følte sig mere end almindeligt udfordrede i hverdagslivet sammen med familien og på de øvrige arenaer, de bevægede sig på. Flere af socialrådgiverne fortalte, at forældrene tit græd eller var grådlabile, når de var til samtale, eller når de talte med dem i telefonen. F.eks. fortalte en af socialrådgiverne under feltarbejdet, mens vi sad på hendes kontor og alt imens hun pegede hen på en reel:

Det her ovre er servicehylden, det er meget rart, at der er tørklæder, hvis der er nogen, der græder. Meget af det er sorg- og krisearbejde. Det første år er sorg- og krisearbejde, så kommer der nogle faser, hver gang du går ind i en ny fase så aktiveres sorgen igen, en konstatering af, at han eller hun [barnet] er anderledes. Det er en livslang sorgproces (Kommune 1).

En anden sagde: Forældrene er jo kriseramte i flere år efter, og sorgramte, og det er sjældent, der er nogen, der ikke græder til en samtale. Stort set alle får fældet en tåre på den ene eller den anden måde (Kommune 1).

Interviewene dokumenterede den gennemgående tendens, at stort set alle de *ressourcestærke* forældre gav udtryk for periodevis at være så udfordrede, at hverdagen truede med at bryde sammen – hermed udfordres de på resiliens og omsorgsformåen. F.eks. fortalte Anette, en mor til en dreng med autisme, hvordan hun konstant følte, at hun var på overarbejde, fordi sønnen krævede utrolig meget støtte og guidning i hverdagen, til alt fra at få tøj på, personlig hygiejne, til at komme i skole og til at kunne realisere en form for socialt liv. Hun sagde:

Jamen, det er det jo hver eneste dag, han går ud ad døren, så skal han have at vide, at han skal tage sine bukser op af strømperne, og kigge sig i spejlet. Og han skal have at vide, når han skal gå ind og barbere sig, og have at vide, når han skal klippe sine negle og alt muligt (Anette, mor til en dreng med autisme).

Og med hensyn til det sociale sagde samme mor:

Alting skal jo gøres med ham og for ham. Hvor andre de ville sige, jamen jeg går lige med Peter ned, og så fikser vi et eller andet på netcafé eller, hvad ved jeg, Niels gør ingenting med nogen, og alt hvad han gør med nogen, det arrangerer jeg, og jeg transporterer ham, og jeg gør alt muligt omkring det (Anette, mor til en dreng med autisme).

Da hun under interviewet fortalte dette, var hun stærkt følelsesmæssigt berørt, som det også var tilfældet med flere af de øvrige forældre i undersøgelsen. Nogle fik undertrykt gråden, mens andre ikke kunne holde tårene tilbage, og græd flere gange under interviewet.

Undersøgelsen viste gennemgående, at socialrådgiverne ofte betonedede og anerkendte den vanskelige og opslidende livssituation, som forældrene befandt sig i – og er fastlåst i – som forældre til et barn med en neuro-psykiatrisk diagnose. Men på trods af denne viden om forældrenes situation, lod socialrådgiverne til fortsat at have en forestilling om, at disse forældre først og fremmest var *ressourcestærke*.

Sammenholdt med og bestyrket af undersøgelsens øvrige fund, så illustrerer eksemplerne, at sårbarhed og udsathed i egen livssituation på ingen måde udjævnes af høj kulturel eller økonomisk kapital. Følelsesmæssig kapital er en ressource som kan være rig eller knap, relativt uafhængigt af, hvordan det i øvrigt står til med de førnævnte ressourcer. Endvidere kan den knappe følelsesmæssige kapital være så betydningsfuldt et forhold, at det neutraliserer forældrenes evne til at sætte deres øvrige kapitalformer i spil, så de står tilbage som yderligere udsatte fordi der, grundet kategoriseringen *ressourcestærk*, og fordi de måske har kulturelle og økonomiske ressourcer, stilles for høje forventninger til dem i forhold til, hvad de rent faktisk formår. Hermed overses

det let, at familien måske har et større eller anderledes støttebehov, end det umiddelbart vurderes. Udfordringen er at nuancere forståelsen af forældrenes ressourcer, og aktivt medbetænke denne knappe følelsesmæssige kapital i den socialfaglige vurdering.¹⁵

Myten om de *ressourcestærke* forældre er fremdeles med til at underbetone, at fordi man er ressourcestærk på nogle områder, så er det ikke nødvendigvis tilfældet på alle områder. Og hermed risikerer kategoriseringen at give et forvrænget billede af forældrene og deres faktiske og unikke behov for støtte-foranstaltninger i relation til deres barn.

En kamp om at få ret eller hjælp?

En af de dominerende tendenser, der kom til syne i undersøgelsen var, at forholdet mellem forældrene og socialrådgiverne ofte, og af begge parter, blev omtalt på måder, der refererede til, at der var tale om en kamp, og at samarbejdet på mange måder derfor blev oplevet som udfordrende og belastende.

Socialrådgivernes italesættelse af samarbejdet som en kamp knyttede sig især til situationer, hvor forældrene fik afslag på deres ansøgninger om støtte. En socialrådgiver sagde: "Der er kamp til stregen, hvis ikke de får deres vilje" (Kommune 1). En anden sagde: "Der hvor de kan blive problematiske er, når de så får afslag, for så bliver de..., det kan de jo ikke acceptere, og så er der kamp til stregen" (Kommune 2). En tredje fortalte: "Jeg tænker lidt, at mange af de ydelser, som er udbetalt herfra og alle mulige andre steder – fungerer som et hold-kæft bolsje for mange forældre" (Kommune 1).

Flere af socialrådgiverne opfattede således forældrene som stridslystne og meget vedholdende i forhold til at fastholde og forfølge de ønsker om hjælp som de i første omgang havde ansøgt om. Dermed var der en udpræget holdning blandt socialrådgiverne om, at disse forældre ikke gav op, når de havde identificeret, hvad de havde brug for, og dette på baggrund af en fast overbevisning om, at de *var* berettigede til det, de havde ansøgt om. Dette oplevede socialrådgiverne som en stor udfordring, der også var krævende tidsmæssigt, fordi forældrene enten klagede over afslaget og "kæmpede med næb og kløer", eller henvendte sig til aktører længere oppe i systemet, f.eks. afdelingslederen eller borgmesteren.

Ofte tydede det på, at socialrådgiverne tolkede forældrenes insisterende vedholdenhed som en kamp om *at få ret*, hvorimod forældrene ofte forbandt denne kamp med *at få hjælp*. Således lod det til, at socialrådgiverne forstod kampen som et udtryk for forældrenes store kulturelle kapital frem for, som et udtryk for, at forældrene vitterlig var pressede og dermed som et udtryk for forældrenes lave følelsesmæssige og sociale kapital. Det sidste var imidlertid i overensstemmelse med forældrenes selvopfattelse. Således fortalte flere forældre, hvordan de gjorde sig store overvejelser med hensyn til, hvad de søgte om hjælp til, og hvorvidt de orkede det og om det kunne betale sig for

15 Her må man selvfølgelig fremhæve, at introduktionen af nye kategorier skaber nye over- og underbetoninger og dermed nye mørke områder for iagttagelsen. Kapitalbegrebet tilføjer og tillader imidlertid en højere nuanceringsgrad, men en mere omfattende diskussion af dette kunne naturligvis være relevant.

dem, set i forhold til de følelsesmæssige, praktiske og tidsmæssige anstrengelser, der er forbundet med at søge om hjælp. En mor sagde:

Det virker fuldstændig tåbeligt, at vi skal lægge så meget i det. Nogle gange fraprioriterer vi det, så betaler vi selv for det. Det kan man også indtil et vist punkt, men vi kan ikke blive ved, så vi har jo ligesom måttet sande, at det holder ikke i længden (Marianne, mor til pige med autisme).

Der er i undersøgelsen ikke nogen af forældrene, der har begrundet deres målrettedhed med principargumenter. Derimod fortalte forældrene om et behov for hjælp, der bundede i vanskelighederne med at klare de udfordringer, der var forbundet med at have et barn med en neuro-psykiatrisk diagnose. En af forældrene fortalte om, hvor opslidende hun oplevede, det var at søge om aflastning:

Det føles virkelig meget op ad bakke. Der er jo ting, hvor vi ikke kan komme uden om at søge hjælp, men hvis vi selv kan gøre noget, så gør vi det, fordi det er næsten ikke til. Vi har jo gode indtægter begge to, og som sådan kan man jo købe sig til nogle ting, men man kan bare ikke købe sig til aflastning, altså det er jo alt, alt for dyrt, det er jo helt umuligt. Problemet er, hvis de opfatter os som så ressourcestærke, at vi kan alting selv, så hænger det jo ikke sammen for os [hun begynder og græde]. Der er også grænser for, hvor mange kampe man ligesom kan tage. Altså det har været kampe med skolen, men det har også været kampe omkring bevillinger, altså hele vejen igennem (Anette, mor til dreng med autisme).

Undersøgelsen viste, at samarbejdet i disse situationer ofte var spændingsfyldt, og at der blev kæmpet om magten til f.eks. at definere, hvad behovet for hjælp overhovedet var. Citatet ovenfor illustrerer ligeledes, at selvom forældrene i nogle henseender *er* ressourcestærke, i den forstand, at de er veluddannede, på arbejdsmarkedet og ikke økonomisk trængte, så har de stadig et reelt behov for støtte og hjælp til at få tingene til at fungere i hverdagen. Således bliver børnene jo ikke mindre prægede af f.eks. deres autisme, eller har færre vanskeligheder fordi deres forældre eksempelvis er højtuddannede. Undersøgelsen peger således på, at der *er* en udfordring i at få skabt et samarbejde, som er mindre belastende for forældrene såvel som for socialrådgiverne.

Men selv om mødet med forvaltningen ofte blev beskrevet som en kamp og som belastende, var der imidlertid også flere forældre, der havde gode samarbejds erfaringer med socialrådgiverne. Flere havde oplevelser, hvor de følte sig lyttet til og hjulpet, og hvor socialrådgiveren f.eks. havde handlet opsøgende med at tilbyde dem en hjælp, som de ikke selv havde opsøgt. Eksempelvis fortalte en mor, hvordan hun var blevet tilbudt forældre kurser og hjemmevejledning af kommunen, uden selv at have efterspurgt dette, og det oplevede hun som meget positivt.

Der var altså ganske store forskelle i forældrenes oplevelser af mødet med forvaltningen. Forskellene kan skyldes flere ting. Dels kan det hænge sammen med forældrenes egen indstilling og forventninger til forvaltningen, dels barnets vanskeligheder

og behov for hjælp samt den enkelte socialrådgivers tilgang til sagerne. Der bemærkes flere steder i undersøgelsen en forskel på sagsbehandlingen, og dette er et forhold som både socialrådgiverne og forældrene gav udtryk for. Der er både interne forskelle i kommunen på, hvordan den enkelte socialrådgiver behandler en sag, men der er også forskelle blandt kommunerne. En af mødrene, Marianne, fortalte om sin positive oplevelse med kontakten og samarbejdet med socialrådgiveren:

Hun var enormt god til at fortælle, hvad der skulle ske eller ikke ske og sådan noget. Og hun har været god til at hjælpe. Hun hjalp med, at Tanja kunne komme i aflastning hos sin kusine en gang om måneden, en weekend (Marianne, mor til pige med autisme).

Marianne fortalte endvidere, at hun ikke oplevede kontakten til forvaltningen som belastende, men snarere som en hjælp, og om socialrådgiverens måde at håndtere behovet for aflastning på, sagde hun: ”Hun havde stor forståelse for, at jeg også skulle have lidt luft en gang i mellem” (Marianne, mor til pige med autisme).

En anden mors beskrivelse af kontakten og samarbejdet med forvaltningen illustrerer ligeledes forskellene i oplevelsen af sagsbehandlingen. Hun fortalte:

Jeg synes egentlig tit, jeg oplever, at det er nogle søde mennesker, som gerne vil hjælpe, men de kan ikke komme nogen vegne, altså de er bare enormt begrænsede af de her rammer, de sidder under. Der er selvfølgelig nogen vi har mødt ind imellem, som har trukket tænder ud, sådan rent personligt, og det er næsten de værste, vil jeg sige. Som ikke vil en det bedste, og som ikke lytter og som ikke møder en, og man føler virkelig, at man løber panden mod muren og bruger mange personlige ressourcer på at prøve at få dem til at forstå en. De sidder jo med en kæmpe magt, det er meget ubehageligt, man har jo ikke bedt om at være en del af det system. Det er udelukkende ens personlige engagement og drive og det drejer sig om at sætte sig ind i lovgivningen og så klage og klage, ja, og det har jeg heller ikke selv magtet hele vejen igennem, hvor jeg nogen gange har tænkt sådan, nu bliver jeg nødt til at lade det ligge, for nu har jeg lyst til at koncentrere mig om mit barn, og bruge mine kræfter og ressourcer der (Tina, mor til dreng med autisme).

Alle socialrådgiverne gav udtryk for, at de vægtede et helhedssyn, men der var alligevel nogle gennemgående forskelle i tilgangen. Nogle socialrådgivere tog altid udgangspunkt i Lov om social service, §§ 41 og 42 i forhold til at yde en støtte for familierne, og vægtede dermed en administrativ, kompenserende rettighedstilgang højt, hvor det tilstræbtes at sikre, at familiernes økonomi ikke led overlast på grund af barnets handicap – at dette var udgangspunktet betød dog ikke, at de ikke også havde et fokus på familiens samspil. Andre socialrådgivere tog konsekvent udgangspunkt i, hvordan familien fungerede og på baggrund af dette vurderede de, hvilken indsats, der skulle iværksættes. Disse socialrådgivere havde som udgangspunkt fokus på de sociale

dynamikker og hermed på familiens sociale kapital. Variationer i socialrådgivernes tilgang var dermed bundet til, kunne man sige, hvordan de *iagttog* samarbejdet og hvilke kapitalformer de i første omgang understøttede og inddrog i deres vurdering af støttebehovet, og hermed var variationerne også afhængige af, hvor brede eller snævre de var i deres tilgang til familierne og i hvor høj grad et helhedssyn var i spil.

Endskønt alle insisterede på at inddrage et helhedssyn, så var der klare forskelle i og tilgange til sagsbehandlingen. Man kan diskutere, hvorvidt dette er et problem, men det kan i princippet medføre store forskelle i den hjælp børnene og deres familier får og man kunne derfor efterlyse, at der i praksis er en større overensstemmelse i sagsbehandlingen socialrådgiverne imellem. Her kan et stærkt praksisfællesskab socialrådgiverne imellem imidlertid være med til at modvirke, at forskellene bliver for store, især hvis faglige diskussioner af sagerne tages op i fællesskab og prioriteres både på formelle og uformelle møder. Omvendt kan det måske også siges at være et iboende karaktertræk ved det sociale arbejde i forvaltningerne, at det i høj grad er en praksis, der hviler på socialfaglige skøn og vurderinger, og hvor det handler om at applicere nogle almene love og regler på en række vidt forskellige enkelttilfælde, og at man, ” naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor *han* er, og begynde der” (Kierkegaard 1859:96).

Afsluttende bemærkninger

Der er et betydeligt konfliktpotentiale i det forhold at mennesker, for at håndtere og forstå sig selv, de andre og verden i det hele taget, er henvist til at anvende kategoriseringer, der på den ene side set er reference-rige og dermed hurtigt og enkelt formidler et væld af gensidigt forbunden information, men som også ofte vanskeliggør muligheden for i grunden at nuancere og forstå. Denne tankegang er forsøgt ført igennem i nærværende artikel om en særlig gruppe myndighedssocialrådgiveres og forældres oplevelser af samarbejdet omkring børn og unge med neuro-psykiatriske diagnoser. Det er et af artiklens bidrag at italesætte, hvordan udlægningen af forældre som *ressourcestærke* risikerer at usynliggøre en del af deres kapital og derfor underbetone deres behov for hjælp: Dermed produceres der ulighed i forhold til loven – og symbolsk vold – når relevant støtteberettigede, grundet en kollektiv fornægtelse, afvises på et misvisende grundlag. Med denne kollektive fornægtelse reproduceres det, der her i artiklen kaldes *myten* om de *ressourcestærke* forældre, således en forestilling eller en kategorisering, der ikke stilles spørgsmål ved hos socialrådgiverne selv, som er en del af deres *doxa*, og som ofte reelt har karakter af at være symbolsk magtudøvelse, fordi den i vid udstrækning ikke er en *bevidst* social dominans, men alligevel en del af en praksis eller sædvane. Denne symbolske magtudøvelse er udtryk for den dominerende gruppes kollektive og konsensusbårne forestilling om det sociale – en forestilling der afgørende er institutionaliseret – og især om denne forældregruppe, som de internt og som en del af deres *praksis* tilskriver en særlig og helt vilkårlig mening. Myten – og dermed forestillingen om en særlig forældregruppe – foranlediger, at socialrådgivernes fokus afspores og i for høj grad rettes mod netop forældrene, og ikke mod de børn og unge, som den danske lovgivning på området (Lov om social service) forsøger at tilgodese. Når man er henvist til at anvende kategoriseringer – og det er ikke blot

et epistemologisk vilkår, men også et særligt vilkår i socialt arbejde – så må det ske reflekteret, kritisk og med en villighed til hele tiden at spørge ind til om kategoriseringerne også tillader en tilstrækkelig nuancering. Det fordrer en refleksiv indstilling, hvor man til stadighed er villig til at udfordre den *doxa*, der er en del af ens eget felt.

Referenser

- Basse Fisker, T. (2012) *Mere viden om diagnoser*. Aarhus Universitet: Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU).
- Basse Fisker, T. (2013) ”Udviklingen i antal af børn i eller med vanskeligheder”, *Pædagogisk psykologisk tidsskrift* 50 (6):17–29.
- Bengtsson, S. & N. Middelboe (2001) *Lyttemødemodellen: En kvalitetsmodel for indsatsen overfor børn med handicap*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Bengtsson, S., I.S. Bonfils & L. Olsen (2003) *Handicap, kvalitetsudvikling og brugerinddragelse*. København: AFK Forlaget.
- Bengtsson, S., H. Hansen & M. Røgeskov (2011) *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier: Den første kortlægning i Norden*. København: SFI.
- Bourdieu, P. (1986) ”The forms of capital”, 241–258 i J.G. Richardson (red.) *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1997) *Af praktiske grunde: Omkring teorien om menneskelig handle*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Brinkmann, S. (2010) *Det diagnosticerede liv: Sygdom uden grænser*. Aarhus: Forlaget KLIM.
- Brown, J.S. & P. Duguid (2000) *The social life of information*. Cambridge, MA.: Harvard Business School Press.
- Carstens, A. (1998) *Aktivisering: Klientsamtaler og socialpolitik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Danske Regioner (2014) *Regionernes aktivitets- og ventetalsopgørelse på psykiatriområdet for 2014*. København: Danske Regioner.
- Deloitte (2011) *Evaluering KIFA Etape 3: Kvalificering af indsatsen over for familier med børn med handicap*. København: Socialstyrelsen.
- Dónaldsdóttir, U.M. (2002) *Samarbejde mellem fagfolk og forældre til børn med handicap: En teoretisk og empirisk belysning af en familiecentreret arbejdstilgang*. Århus: Aarhus Universitet.
- Ebsen, F. & Guldager, J. (2002) ”Kommunal klassificering af langtidslidende”, 61–80 i M. Järvinen, J. Elm Larsen & N. Mortensen (red.) *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Egelund, T. (1997) *Beskyttelse af barndommen: Socialforvaltningers risikovurdering og indgreb*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Eskelinen, L. & D. Caswell (2003) *Den socialfaglige praksis ved visitation af arbejdsløse*. København: AKF.
- Eskelinen L., S.P. Olesen & D. Caswell (2010) ”Client contribution in negotiations on employability – categories revised?”, *International journal of social welfare* 19:330–338

- Hall, C., S. Slembrouck & S. Sarangi (2006) *Language practices in social work: Categorisation and accountability in child welfare*. London: Routledge.
- Halkier, B. (2008) *Fokusgrupper*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Hester, S. & P. Eglin (1997) *Culture in action: Studies in membership categorization analysis*. Washington, DC: University Press of America.
- Hülshager, U.R. & A.F. Schewe (2011) "On the costs and benefits of emotional labor: A metaanalysis of three decades of research", *Journal of occupational health psychology* 16 (3):361–389.
- James, N. (1989) "Emotional labor: Skill and work in the social regulation of feelings", *Sociological review* 37 (1):15–42.
- Järvinen, M. & N. Mik-Meyer (2003) *At skabe en klient: Institutionelle identiteter i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kierkegaard, S. (1859) *Sympunktet for min Forfatter-Virksomhed*. Bind 18. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Kojan, B.H. (2010) "Underdog? Barnevernarbejderes erfaringer fra å møte høystatusfamilier", *Fontene forskning* 2:50–61.
- Kristiansen, S. & H.K. Krogstrup (1999) *Deltagende observation: Introduktion til en forskningsmetodik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. (1997) *Interview: En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Langager, S. (2011) "Diagnoser i udvikling: Tendenser og konsekvenser i forhold til social- og specialpædagogik", 17–37 i I.M. Bryderup (red.) *Diagnoser i specialpædagogik og socialpædagogik*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lundemark Andersen, M. (2009) *Former for ability: Hvilke betydninger tillægges en ADHD Diagnose i forhold til selvforståelse, intersubjektivitet og institutionelle positioner*. Aalborg: Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet.
- Mik-Meyer, N. (2004) *Dømt til personlig udvikling: Identitetsarbejde i revalidering*. København: FAOS, Sociologisk Institut: Københavns Universitet.
- Moesby-Jensen, C. (2012) *Jeg har lige haft et møde med misbrugsforældre: Professionelles forståelser af kategorier i socialt arbejde*. Frederiksberg: Professionshøjskolen Metropol.
- Moesby-Jensen, C.K. (2014) "Myten om de ressourcestærke forældre", *Uden for nummer* 29:14–25.
- Moesby-Jensen, C.K. & T. Moesby-Jensen (2017) "Lydighedsetik og bureaukratisk grusomhed: Refleksioner over det tværprofessionelle samarbejde mellem myndigheds-socialrådgivere og PPR-ansatte", kapitel 9 i C.K. Moesby-Jensen (red.) *Udsatte børn og unge – det tværprofessionelle samarbejde*. København: Samfundslitteratur (in press).
- Moesby-Jensen, C.K. & H.S. Nielsen (2013) "Praksiserfaringer med to socialfaglige metoder", 104–133 i B. Lihme (red.) *Socialt arbejde med udsatte unge*. København: Akademisk Forlag.
- Moesby-Jensen, T. (2010) *Det faktiske livs forbindelighed: Føroskratisk informeret, ny-aristotelisk ἦθος-tænkning hos Martin Heidegger*. Ph.d.-afhandling, Institut for Ledelse, Politik og Filosofi. Frederiksberg: CBS.

- Mäkitalo, Å. & F. Hertzberg (2006) "Indledning", 1–11 i Å. Mäkitalo (red.) *Att hantera arbetslöshet: Om social kategorisering och identitetsformering i det senmoderna*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Patton, M.Q. (2002) *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Paulsen, S. (2015) "DS sætter vejledende sagstal på børneområdet ned", *Socialrådgiveren* 2 (15):10–11.
- PLS Rambøll Management (2001) *En familie med handicap er ikke en handicappet familie: Evaluering af politikken*. København: PLS Rambøll Management.
- Polanyi, M. (1966) *Personal Knowledge: Towards a post-critical philosophy*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Rose, N. (2010) "Psykiatri uden grænser? De psykiatriske diagnosers ekspanderende domæne", 32–58 i S. Brinkmann (red.) *Det diagnosticerede liv: Sygdom uden grænser*. Aarhus: Forlaget KLIM.
- Sacks, H. (1992) *Lectures on conversation*, Vol. I. Oxford: Blackwell.
- Spradley, J.P. (1979) *The ethnographic interview*. Belmont, CA: Wadsworth Group.
- Sundhedsstyrelsen (2014) *National klinisk retningslinje for udredning og behandling af ADHD hos børn og unge – med fokus på diagnoserne "Forstyrrelse af aktivitet og opmærksomhed" og "Opmærksomhedsforstyrrelse uden hyperaktivitet" i henhold til ICD-10*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Thorsager, L., I. Christensen & V. Pihl (2006) *Det sociale arbejdes betingelser: Om rammer for metodisk socialt arbejde*. København: SFI.
- Undersøgelse af sagstal på børnehandicapområdet blandt socialrådgivere og socialrådgiverledere, December 2014. København: Dansk Socialrådgiverforening.
- Wüst, M., L. Thorsager & S. Bengtsson (2008) *Indsatsen over for børn med handicap og træningsbehov*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Wharton, A.S. (1993) "The affective consequences of service work: Managing emotions on the job", *Work and occupations* 20 (2):205–232.

Om artikeln

Denne artikel har et tidligt, kortere og enklere forlæg i (Moesby-Jensen 2014), men teksten her er imidlertid stærkt gennembearbejdet og udvidet, og der er tilføjet en del nye perspektiver.

Korresponderande författare

Cecilie K. Moesby-Jensen

Professionshøjskolen Metropol, Institut for Socialt Arbejde

Kronprinsesse Sofies Vej 35, 2000 Frederiksberg, Danmark

Tel: +45 72 48 72 99

E-post: ckmj@phmetropol.dk

Författarpresentationer

Ph.d., sociolog *Cecilie K. Moesby-Jensen* er ansat som adjunkt på Institut for Socialt Arbejde på Professionshøjskolen Metropol i Danmark. Hendes forskning har bl.a. fokuseret på socialt arbejde med udsatte børn, unge og deres familier samt socialfaglig ledelse og social læring på arbejdspladser, og hun har skrevet flere publikationer herom.

Tommy Moesby-Jensen er Ph.d. i Filosofi, med særlig interesse for hermeneutisk fænomenologi, Heidegger-forskning, filosofihistorie, samt tysk og oldgræsk filosofi. Han arbejder som fastansat ekstern lektor på Copenhagen Business School, Institut for Ledelse, Politik og Filosofi.